

Garanderen van het recht tot deelname, bijdrage en opbouw van cultuur

Statuut van de tekst

Volgende oriëntatie stopt op de 11 regionale ontmoetingen (10 provincies + Brussel) die de Koning Boudewijnstichting heeft georganiseerd en op 2 overlegmomenten die het Steunpunt in samenwerking met *Kunst en democratie* en *Culture et démocratie* heeft georganiseerd.

Type deelnemers: verenigingen waar armen het woord nemen, medewerkers van culturele initiatieven en instellingen, medewerkers van sociaal-artistische initiatieven, medewerkers van OCMW's en wetenschappers.

De actoren op het terrein benadrukken dat ze het heel belangrijk vinden dat cultuur in zijn geheel wordt benaderd. Via cultuur drukken mensen immers hun waarden, visie en ideeën uit. Het is via cultuur dat mensen met elkaar communiceren en aan het maatschappelijk leven deelnemen. De Unesco definieert het begrip cultuur als alles wat een maatschappij of een groep kenmerkt en elk menselijk wezen zijn identiteit geeft. Deze definitie, die algemeen wordt aanvaard, erkent behalve de kunsten en de letteren, ook de levenswijze, fundamentele rechten van de mens, waarden, tradities en geloof als culturele fenomenen.

Elke gemeenschap, elke persoon heeft zijn of haar eigen cultuur (of culturen). Het cultuurbeleid dient dan ook op de bevolking in haar geheel en in al haar diversiteit te worden gericht.

Het is bovendien erg belangrijk om cultuur als een transversaal gegeven te beschouwen, zowel op het terrein als op het vlak van beleid. Cultuur heeft immers betrekking op alle domeinen van het leven. Zo hebben de culturele waarden en gebruiken invloed op hoe mensen gezondheid, opvoeding, werk, enzovoort benaderen.

RESOLUTIE 34:

DE FUNDAMENTELE ROL VAN CULTUUR IN DE SAMENLEVING ERKENNEN

In het Algemeen Verslag over de Armoede (AVA) wordt ruime aandacht besteed aan cultuur en cultuurparticipatie. Er werd gekozen voor de titel 'recht tot deelname, bijdrage en opbouw van cultuur'. Dit staat voor een brede benadering van het cultuurconcept⁷⁰.

De aandacht voor het cultuurthema en voor cultuurparticipatie is sinds het AVA onmiskenbaar gestegen, maar toch moeten we vaststellen – op basis van meerdere onderzoeken en van talrijke signalen en getuigenissen vanuit het terrein – dat het recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing voor heel wat mensen nog steeds geen verworvenheid is.

Als we spreken over participatie in cultuur, gaat het enerzijds over de toegankelijkheid van het culturaanbod en anderzijds over het zelf actief opbouwen van cultuur. Deze twee aspecten zijn allebei belangrijk, maar vooral op het vlak van de 'actieve participatie' moet er meer steun komen (bijvoorbeeld voor de 'éducation permanente' in de Franse Gemeenschap en de sociaal-artistische projecten in de Vlaamse Gemeenschap).

Door verschillende actoren wordt tevens gevraagd de blik te verruimen tot vrijetijdsbesteding en sport⁷¹.

Daarnaast wordt ook aandacht gevraagd voor de notie 'participatie' op zich, in zijn betekenis en de toepassing ervan, zodat bijvoorbeeld een paternalistische invulling ervan voorkomen kan worden. Participatie mag niet dwangmatig worden. Het gaat erom de keuze open te houden voor iedereen.

Cultuurparticipatie wordt voorgesteld als een echt wapen in de strijd tegen uitsluiting. Vertrekkend vanuit een bepaalde vorm van verantwoordiging, kan cultuurparticipatie uitgesloten mensen, die geconfronteerd worden met een problematiek, een onrecht, ... helpen bewuster te maken, zich te uiten en gehoord te worden, creatief te zijn, oplossingen te zoeken, hun leven zelf in handen te nemen en hun plaats in de samenleving op te eisen.

⁷⁰ *Algemeen Verslag over de Armoede*, ATD Vierde Wereld België en de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten (Afdeling Maatschappelijk Welzijn), Koning Boudewijnstichting, 1994, p. 296-297.

⁷¹ Zie o.a. het eindverslag van het vooruitgangs- en toekomstcongres inzake de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting in Vlaanderen, 2004, te raadplegen op: <http://www.wvc.vlaanderen.be/armoede>.

PISTE 1. *Erkennen en ondersteunen van de sociaal-culturele initiatieven*

Deelnemen aan artistieke activiteiten is een manier om je uit te drukken en te veranderen; het is een echte verrijking voor mensen die worden uitgesloten. Participatie heeft invloed op de persoonlijke ontwikkeling en versterkt de sociale banden. Het is een essentiële hefboom die mee voor integratie en preventie zorgt en die een aanvulling betekent op de traditionele kanalen, zoals werk en opleiding. Het houdt rekening met de kwaliteiten, het potentieel en de interesses van mensen, veel meer dan met hun tekortkomingen en problemen.

“Via het project ‘Met Eigen Woorden’ en recent via het nieuwe project ‘Uitbelicht’ krijgen mensen met armoede-ervaring die nooit eerder de kans hadden zich cultureel te uiten, via woordkunst en andere kunstvormen, de kans creatief naarbuiten te brengen wat diep in hen leeft. Meedoen aan zo’n project betekent voor de deelnemers veel meer dan wat er te zien valt op het podium. Het haalt hen uit hun isolement, brengt onvermoede talenten naar boven en bevestigt mensen in hun eigenwaarde. Het maakt hen sterker om ook ‘in het gewone leven’ stappen te durven te zetten. Dergelijke projecten zijn van onschatbare waarde in de armoedebestrijding, precies omdat er gewerkt wordt met de positieve krachten in mensen! ... Mensen die zelf meedoen aan ‘actieve cultuuropbouw’ ontdekken vaak gaandeweg een honger ‘naar meer’ en meer dan eens groeit er zo, ongemerkt, toeleiding tot andere vormen van cultuur... ”⁷².

Maar dit soort van initiatieven heeft vaak te lijden onder een gebrek aan erkenning door zowel de beleidsmakers als de actoren op het terrein, ongeacht of ze nu uitgaan van de culturele dan wel van de sociale sector. En ook de beschikbare middelen zijn meestal onvoldoende.

Samenwerking tussen de culturele en sociale sector op alle niveaus (op het terrein en in het beleid) moet worden aangemoedigd, en er moeten samenwerkingsverbanden worden bevorderd die rekening houden met de specifieke eigenschappen en doelstellingen van alle betrokkenen (door overleg, een betere verdeling van de budgetten, aangepaste opleiding, ...). Hoewel ze ongeveer dezelfde doelstellingen hebben, zijn de samenwerkingsvormen, de voorzieningen, de voorgeschiedenis en de context in de Vlaamse en de Franse Gemeenschap toch verschillend.

In de Vlaamse Gemeenschap bestaat sinds 2000 een financiële ondersteuning voor sociaal-artistieke projecten. Deze aparte subsidiëring zal vanaf 2006 worden opgenomen in het lokale cultuurbeleid, het kunstendecreet en het decreet op het cultureel erfgoed. Een evaluatie⁷³ van de projecten tot 2003 toont aan dat er sprake is van een steeds meer doorgedreven artistieke benadering. Er is ook een verschraving van de doelgroep (vooral projecten voor jongeren). Het sociale lijkt ten koste te gaan van het artistieke. Steeds minder projectsubsidies gaan naar initiatiefnemers uit de welzijnssector, waaronder de verenigingen waar armen het woord nemen. Daardoor is ook de oorspronkelijke bedoeling van de subsidies teloorgegaan. Dit pleit voor meer samenwerking tussen cultuur en welzijn. De budgetten zouden evenwichtig verdeeld moeten worden over beide sectoren. Verenigingen wijzen ook op de hoge eisen die aan het in te dienen dossier worden gesteld, waardoor er een hoge drempel is met betrekking tot de intekening en goedkeuring van een project.

In de Franse Gemeenschap is men zich al jaren bewust van de sociale rol van kunstenaar en cultuur. Daarom wordt ook voor structurele voorzieningen gezorgd: de ‘éducation permanente’, de culturele centra, de centra voor expressie en creativiteit, de beweging voor ‘théâtre-action’ ... en recent ‘Article 27’⁷⁴. Vanuit het terrein wordt echter het gebrek aan een duurzame financiering, coördinatie, communicatie, informatie en overleg sterk aangeklaagd.

PISTE 2. *De concepten en opdrachten verduidelijken*

Het is belangrijk om een duidelijk en uniform beleid te ontwikkelen, los van sectoren en bevoegdheden.

Om de verschillen (tussen elite- en populaire kunst, tussen kunstwerken en socio-cultureel werk, tussen kunstenaar en amateur, ...) weg te werken en het werk van elkeen te kunnen erkennen, moeten de concepten, de inzet en de doelstellingen duidelijk worden gedefinieerd.

Ook een gezamenlijke deontologie, basisprincipes en werkcriteria zijn essentieel. Zo worden onevenwichten voorkomen, zoals deze waarmee de sociaal-artistieke projecten in de Vlaamse Gemeenschap de laatste tijd worden geconfronteerd (nadruk op artistieke projecten ten nadele van het sociale aspect).

Om spanningen, concurrentie of misverstanden te voorkomen, is het ook essentieel dat de opdrachten en de rol van elke betrokkene opnieuw worden gedefinieerd. Een aantal bestaande initiatieven uit de culturele sector, die voortdurend heel veel moeite hebben om aan voldoende middelen te geraken, drukken hierbij hun frustratie uit over het feit dat tegelijk OCMW's extra middelen krijgen om culturele projecten te ontwikkelen.

⁷² Bijdrage vanuit de Vierdewereldgroep ‘Mensen voor Mensen’ vzw – Aalst, in het kader van de bundel ‘Debatopener’ van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting.

⁷³ M. Van Loooveren, *Genese van sociaal-artistieke projecten*, onuitgegeven manuscript, Vrije Universiteit Brussel, 2004.

⁷⁴ De vzw Article 27 werkt aan de bewustmaking rond cultuur en het vergemakkelijken van de toegang tot elke vorm van cultuur, voor iedereen die in moeilijke en/of economische omstandigheden leeft. De organisatie verspreidt onder andere tickets waarvoor de mensen uit de doelgroepen een eigen bijdrage van 1,25 euro betalen.

Als we het over toegang tot cultuur hebben, bedoelen we vooral de toegang tot het artistieke aanbod (voorstellingen, musea, tentoonstellingen, concerten, diverse culturele manifestaties). Verschillende factoren blijven de toegang tot cultuur belemmeren. Naast de financiële drempel zijn er ook praktische beperkingen (een gebrek aan informatie, mobiliteit, kinderopvang, enzovoort) en psychologische en sociale drempels⁷⁵.

PISTE 1. *Sensibiliseren en responsabiliseren van de culturele sector tot openheid naar elk publiek*

De culturele sector moet bij de planning en de organisatie van haar activiteiten de totale samenleving – in haar diversiteit – voor ogen houden. Dit vergt een kennis van het terrein, en een dialoog met vertegenwoordigers van de verschillende groepen in die bevolking. Maar opdat de culturele actoren alle bevolkingsgroepen, in al hun (culturele, sociale...) diversiteit, zouden kunnen ontvangen en met hen kunnen werken, is het nodig dat hun opdracht duidelijk is en moeten ze de nodige middelen (opleiding, financiële middelen, ...) krijgen en moeten de contacten tussen de sociale en culturele sector worden bevorderd.

PISTE 2. *Aangepaste en toegankelijke informatie*

Vooraleer men naar een voorstelling of tentoonstelling kan gaan, moet men er natuurlijk weet van hebben. De bestaande informatiemiddelen schieten vaak tekort op het vlak van begrijpbaarheid, leesbaarheid, beschikbaarheid (zie bijvoorbeeld het stijgend belang van toegang te hebben tot internet om informatie te verkrijgen⁷⁶), enzovoort. Een ondersteuning door de Gemeenschap van de verschillende cultuurinstellingen en -initiatieven op het vlak van informatie en communicatie kan ongetwijfeld stimulerend werken.

De media worden heel vaak genoemd als een belangrijke actor, voor sensibilisering en bekendmaking van initiatieven.

PISTE 3. *De financiële drempels overwinnen*

De voorbije jaren zijn een aantal initiatieven op de verschillende niveaus (lokaal, gemeenschap, federaal) ontstaan om de toegang tot cultuur te verbeteren.

- Federaal: het koninklijk besluit om de culturele participatie van de OCMW-gebruikers aan te moedigen;
- Gemeenschappen: Fonds ter verhoging van de cultuurparticipatie van mensen met een laag inkomen (Vlaamse Gemeenschap); de vzw Article 27 stelt tickets aan 1,25 euro ter beschikking (Franse Gemeenschap);
- Gemeenten: een grote verscheidenheid aan cultuurwaardebonnen, kortingskaarten, gratis toegangskarten, ...

Deze maatregelen hebben zeker meer kansen geboden inzake toegang tot cultuurinitiatieven, maar kennen toch een aantal kritieken: ondoorzichtigheid van de verschillende systemen, risico op stigmatisering, een te lage tegemoetkoming in de prijzen, een slechte geografische spreiding (niet in alle gemeenten kunnen mensen genieten van een kortingssysteem), een beperkte keuze inzake aanbod.

Deze maatregelen moeten worden geharmoniseerd, veralgemeend, vereenvoudigd en verspreid.

Volgende principes worden vanuit het terrein naar voor geschoven:

- Een kortingssysteem waarbij vooral geen stigmatisering in de hand wordt gewerkt;
- Een systeem dat een grote keuzevrijheid toelaat. Zelf kunnen kiezen uit het aanbod is van belang om echt van participatie te kunnen spreken. Verschillende verenigingen vinden dat de toegang tot 'commerciële vormen' van cultuur nog te beperkt is, en vragen zich af waarom de bestaande maatregelen niet uitgebreid worden naar films, musicals, enzovoort;
- Een duidelijk en doorzichtig systeem dat op gemeenschapsniveau wordt georganiseerd, en dus zowel in stedelijk als plattelandsgedebied wordt toegepast.

PISTE 4. *Verbeteren van de mogelijkheden inzake vervoer en mobiliteit*

In verschillende provinciale uitwisselingsmomenten die in het kader van het 10-jarig bestaan van het AVA werden georganiseerd kwam de mobiliteitsproblematiek, in het bijzonder in de plattelandsgedebieden, aan bod. Daar is het vaak moeilijk een voorstelling te gaan bijwonen, en dan nog met het openbaar vervoer naar huis te kunnen terugkeren. Deze mobiliteitsproblematiek maakt het cultuuraanbod voor een aantal mensen quasi onbereikbaar.

⁷⁵ Een bevraging van Welzijnsschakels en het Vlaams Forum Armoedebestrijding bij mensen in armoede wees erop dat een aantal niet-financiële aspecten minstens evenveel als drempel vernoemd worden als het gebrek aan financiële middelen. Zie: Welzijnsschakels en Vlaams Forum Armoedebestrijding, *Cultuur voor iedereen? Een praktijkonderzoek omtrent de verhoging van de cultuurparticipatie voor armen*, Brussel, 2002, p. 29-38.

⁷⁶ Zie ook oriëntatie Onderwijs (VI), resolutie 33.

PISTE 5. Erkennen en ontwikkelen van de begeleiding

De ervaring leert dat de participatie van mensen in armoede aan de bestaande cultuurinitiatieven evenredig is met de actieve toeleiding die op het terrein gebeurt.

Heel wat socio-culturele organisaties en verenigingen waar armen het woord nemen realiseren in de praktijk dit toeleidingswerk, maar voelen zich daar heel weinig in gewaardeerd en gesteund. Naar de mensen stappen, naar hen luisteren, hun vertrouwen winnen, ze voorbereiden, ze motiveren en fysiek begeleiden; het kost allemaal tijd, maar het is wel noodzakelijk als men de meest kwetsbare groepen wilt bereiken. Er werden enkele initiatieven in deze zin genomen.

Zo staan bijvoorbeeld in het kader van het 'Fonds ter verhoging van de cultuurparticipatie van mensen met een laag inkomen' sociale organisaties in voor de toeleiding en de omkadering; de Vlaamse Gemeenschap komt 80 procent tussen in de kostprijs (tickets en vervoer). De overige 20 procent betaalt de deelnemer zelf. Maar het gaat eigenlijk om een louter financiële tegemoetkoming en dus geen omkadering van toeleiding, zoals de overheid het voorstelt.

In de Franse Gemeenschap heeft 'Article 27', er zich bewust van zijnde dat er naast de financiële problemen ook andere 'drempels' meespelen, een aantal pedagogische initiatieven en instrumenten ontwikkeld om een breder publiek te bereiken: begeleiding binnen sociale organisaties voor doelgroepen en/of beroepskrachten, samenbrengen van mensen uit de sociale en culturele sectoren, een ambassadeursdienst (artiesten en cultuurliefhebbers die sensibilisering verrichten), organisatie van culturele uitstappen en creatieve ateliers, initiatievmomenten in de hedendaagse kunst, een 'kijkerscomité', overzichten van cultuurinstellingen en -initiatieven, ...⁷⁷.

De laatste jaren worden meer en meer culturele instellingen gesensibiliseerd en ontstaan er initiatieven om specifieke doelgroepen te ontvangen (bijvoorbeeld 'Sesam, museum open u' in de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België of 'Een brug tussen Twee Werelden' in de Munt). Deze projecten moeten aan een groeiende vraag voldoen, vooral wat de begeleiding en toeleiding van mensen in armoede betreft. Maar ook al lukt het soms om middelen te vinden om bezoekers gratis toegang te bieden, toch zijn er jammer genoeg bijna nooit middelen om personeel te betalen. Dergelijke initiatieven vragen om extra middelen, maar omdat deze federale instellingen niet kunnen rekenen op een financiering voor het begeleidingsluik (omdat de bevoegdheden zijn verdeeld) blijven die middelen beperkt.

Een bijkomende ondersteuning moet de toeleidingsopdracht honoreren en versterken.

PISTE 6. De meerwaarde van een buurtgericht aanbod

Toegankelijkheid betekent ook nabijheid: een buurtgericht aanbod heeft duidelijk een meerwaarde, men moet naar de mensen toe stappen. Maar dit veronderstelt vaak ook een goed uitgebouwde ontmoetingsplaats op buurt- of wijkniveau. Door een buurtgericht aanbod te bevorderen worden allerlei drempels vermeden.

RESOLUTIE 37: VERHOGEN VAN SAMENWERKING EN OVERLEG

Op het terrein wordt heel sterk de nood en de waarde van samenwerking en overleg tussen de verschillende sectoren en de verschillende niveaus ervaren. Er bestaan veel en goede initiatieven, maar te veel is sprake van versnippering en een gebrek aan afstemming. Het probleem wordt aangehaald van aparte initiatieven met aparte doelgroepen (bijvoorbeeld een OCMW-aanbod voor OCMW-cliënten). Er wordt gepleit voor het honoreren en ondersteunen van wat reeds bestaat (in plaats van steeds nieuwe initiatieven), maar dit in combinatie met een veel grotere samenwerking en afstemming.

In de Vlaamse Gemeenschap gaat het hier in het bijzonder om culturele initiatieven, welzijnsorganisaties (inclusief de armenverenigingen) en scholen (de school wordt heel veel genoemd als de plaats waar jongeren op een laagdrempelige manier kennis kunnen maken met cultuur). Ook de meerwaarde van een buurtgerichte aanpak en concepten als die van de 'brede school' dienen hier vermeld te worden.

In de Franse Gemeenschap wordt onder andere verwezen naar de 'Mouvement du théâtre-action' die verschillende uitwisselingen heeft georganiseerd: *"De Mouvement du théâtre-action heeft zich van bij het begin tot doel gesteld te spelen voor een minimale financiële bijdrage in achterzalen van cafés, werkplaatsen, wijkcentra, zalen op het platteland, jeugdhuizen, klaslokalen in vakscholen, enz., daar waar het 'niet-publiek' zich bevindt. En dit met het doel te werken met gemarginaliseerde mensen, hen in staat te stellen gebruik te maken van hun recht om hun eigen standpunt op het leven te laten kennen, om legitimiteit te geven aan hun eigen verbeelding(swereld) (...) doorheen de theateropvoering waarvan zij de auteurs en acteurs zijn. (...) Deze ontmoetingen, eerst tussen de leden van het atelier tijdens een lange periode van creatie, en vervolgens met het publiek (eerst hun kennissen, de burens, daarna in andere wijken, in andere dorpen of steden, soms in het buitenland, ...) hebben aanleiding gegeven tot het creëren van vele discussiefora tussen verscheidene culturele en sociale actoren, en andere mensen die ook leven in uitsluiting, armoede, marginaliteit, clandestiniteit"*. (een vertegenwoordiger van de 'Mouvement du théâtre-action', 2005)

⁷⁷ A. Clé, *Culturele, sportieve en sociale participatie. Het OCMW aan zet !, Een praktijkgids*, Kunst en Democratie / Culture et Démocratie, 2005, p. 74.

De vaststelling van versnippering en gebrek aan afstemming geldt ook op beleidsvlak. De verschillende overheidsniveaus (gemeentelijk, gemeenschapsniveau en federaal) zouden meer met elkaar moeten overleggen met betrekking tot de uitwerking van hun cultuurbeleid.

Verschillende actoren pleiten voor de oprichting van een platform (federaal, gemeenschapsniveau, lokaal), waarbij de verschillende actoren (sociaal, cultureel, onderwijs, politiek), waaronder de personen die in armoede leven, zich nauwer betrokken kunnen voelen. Dergelijke overlegplatforms zijn onmisbaar om de situatie te evalueren, de verschillende actoren te ontmoeten, gezamenlijke doelstellingen en strategieën vast te leggen, en gezamenlijke, coherente en duurzame initiatieven te voorzien.

Voor de Vlaamse Gemeenschap is er het decreet lokaal cultuurbeleid⁷⁸ (13 juli 2001). Het decreet geeft de gemeenten die dat wensen de kans om een kwalitatief en integraal cultuurbeleid te ontwikkelen, op maat van de gemeente. De gemeente engageert zich dan om een beleidsplanningsproces op te starten waarbij de verschillende lokale culturele actoren worden betrokken. Een cultuurbeleidscoördinator moet dan worden aangesteld. Voor de uitvoering van dit gemeentelijk cultuurbeleidsplan voorziet het decreet in een supplementaire subsidie van 1 euro per inwoner voor de ondersteuning van bijzondere en vernieuwende initiatieven. Via deze supplementaire subsidie wil men mogelijkheden bieden op vlak van de verhoging van de cultuurparticipatie van mensen in armoede. In onderzoek met betrekking tot deze regelgeving kan de meerwaarde ervan nagegaan worden. Welke effecten zijn er, en hoe kunnen gemeenten hierrond gestimuleerd worden?

Een structurele en degelijke ondersteuning van dergelijke samenwerkingsverbanden en -trajecten kan de slaagkansen ervan vergroten.

“Met een zaal op het Kiel onder het beheer begonnen wij (CC De Kern) met veel enthousiasme, vanuit onze veilige werkplek in Wilrijk, initiatieven uit te denken. Stereotiep denken bleek – zoveel werd ons na enkele niet echt geslaagde initiatieven duidelijk – ook in onze hoofden sterk aanwezig te zijn. Vanzelfsprekend wilden we steeds tot een zo ruim mogelijke participatie komen. Nobel, maar het lukte niet.

Voorzover we uit onze ervaringen leerden, waren er twee duidelijke redenen waarom we faalden: we dachten te zeer in programmatische termen en we misten een netwerk om op terug te vallen. Omdat we sterk programmatorisch dachten, maar niets op een continue basis in de wijk konden realiseren, kregen we de sporadische activiteiten niet of nauwelijks gecommuniceerd naar de bewoners.

Uit de samenwerking met ‘Een paar Apart’ groeide concreet het initiatief Cultuurcafé de Rits. Na een relatief lange experimentele zoekfase is het cultuurcafé geworden wat het nu is: café en cultuurhuis in één; je kan er terecht voor een drankje, een praatje aan de toog én je kan er genieten van een kwalitatief programma in een democratisch en toegankelijk kader. Maar de weg die we hiervoor moesten afleggen was niet altijd even eenvoudig: in de eerste plaats was het voor de drie partners een zoeken naar onderlinge afstemming (qua visies, doelstellingen, taakverdeling, ...) maar evenzeer een zoektocht naar een interessant aanbod (dat alle lagen van de bevolking aanspreekt) en gelijktijdig een zoekactie naar artiesten die in minder ideale omstandigheden (kleine ruimte, direct contact met het kritische en zeer divers publiek, en tegen minimale vergoeding) wilden optreden”⁷⁹.

Nu is er frequent sprake van verkokering. Wat in de ene sector gebeurt, wordt niet meer afgewogen tegen wat in de andere sector plaatsvindt. Armoede is een kwestie van alle levensdomeinen. Als men alleen al kijkt naar de sectoren onderwijs, welzijn en cultuur, zijn er een aantal concrete raaklijnen te bemerken. Er wordt onder andere gevraagd naar meer aandacht voor cultuur binnen onderwijs en verenigingen, de oprichting van wijkgerichte cultuurcentra, overleg met vertegenwoordigers van de verschillende bevolkingsgroepen in een gemeente met betrekking tot het aanbod van een cultureel centrum ...

RESOLUTIE 38: SENSIBILISEREN EN VORMEN

Cultuur is een geheel van elementen dat de relatie met de wereld vormgeeft, het verbindt alle aspecten van het leven. Cultuur is een drijvende kracht voor democratie. De actoren in het overleg zijn vragende partij om plaatsen te voorzien waar culturele sector, sociale sector, kunstenaars, mensen die in armoede leven en hun verenigingen en alle andere betrokkenen elkaar kunnen ontmoeten. Door middel van vorming, praktijkuitwisselingen en informatie-instrumenten kunnen samenwerking, netwerking en cross-overs tussen beleidssectoren bevorderd worden.

PISTE 1. De sociale en culturele actoren opleiden

Vorming voor culturele werkers en sociale werkers is nodig, onder andere rond de integratie van de werkmethoden uit beide sectoren en het samenbrengen van een diversiteit aan deskundigheden in het werkveld. Soms is er sprake van spanningen tussen sociale werkers en culturele werkers. Niet zelden beschikt de één wel over de middelen maar niet over de nodige expertise en competenties of omgekeerd. Het is een opdracht om raakvlakken te zoeken en ontmoetingen tussen beide sectoren te organiseren. We verwijzen in dit verband naar de “Ontmoetingsdagen” georganiseerd door Article 27, Culture et Démocratie en de Franse Gemeenschap of naar de initiatieven van Cultuur Lokaal en Kunst en Democratie.

⁷⁸ <http://www.wvc.vlaanderen.be/lokaalcultuurbeleid/gemeenten/index.htm>

⁷⁹ Een getuigenis uit een bijdrage van het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen met betrekking voor de bundel ‘DEBAT-OPENER’ van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting.

Een beleid in functie van participatie aan kunst en cultuur kan niet beperkt worden tot een wervingsbeleid van musea en theaters. Cultuur heeft een uitgesproken sociale functie; het heeft een versterkend en netwerkend effect. Het verdient aanbeveling om te onderzoeken welke vormingsconcepten ruimte bieden aan persoonlijkheidsontwikkeling, gemeenschapsvorming en culturele emancipatie.

PISTE 2. *Sensibiliseren in het onderwijs*

De relatie tussen onderwijs en cultuur ligt voor de hand. De school dient een creatieve leeromgeving te zijn waar leerlingen en onderwijzend personeel op een actieve manier in contact kunnen worden gebracht met kunst en cultuur. Op school moet elk kind de kans krijgen om zich (op welke manier dan ook) artistiek te ontwikkelen. Er wordt in deze ook verwezen naar het concept van de 'brede school' in de oriëntatie Onderwijs (IV).

PISTE 3. *Sensibiliseren van de media*

Tijdens het overleg werd verwezen naar de rol van televisie. Meer algemeen spelen de media een belangrijke rol in de verspreiding van het cultureel aanbod en de diversiteit ervan.

De berichtgeving bepaalt ook mee het beeld dat mensen over armen hebben. Alle media hebben een sensibiliserende opdracht inzake sociale uitsluiting. In positieve zin kunnen zij mensen bewustmaken voor armoede; in negatieve zin kunnen zij stereotypen en vooroordelen over de armen instandhouden. De Onderzoeksgroep Armoede, Sociale Uitsluiting en de Stad (OASeS) werkte samen met mensen uit de hulpverlening, het middenveld en de media een aantal aanbevelingen uit voor de media: hoe kunnen zij tot een genuanceerde maar krachtige berichtgeving over armoede komen en hoe kunnen mensen op het terrein daartoe bijdragen⁸⁰. Het thema 'beeldvorming en armoede' verdient meer aandacht bij alle betrokkenen.

⁸⁰ M. Van De Velde en J. Vranken, *Bruggen over woelig water. (Hoe) kunnen de hulpverlening, het middenveld en de media de kloof tussen armen en de rest van de samenleving overbruggen?*, Universiteit Antwerpen, OASeS, Antwerpen, 2005.